

JASENOVAC I MEMORANDUMSKA HRESTOMATIJA

POPIS ŽRTAVA MORA SE PISATI ISPOČETKA

Kad se s popisa jasenovačkih žrtava odstrane oni kojima su izvor velikosrpski propagandistički uradci, na njemu preostaje oko 9 000 imena

Piše: MLADEN KOIĆ

Križni put

Na mrežnoj stranici Spomen-područja Jasenovac navodi se da je do ožujka 2013. godine prikupljeno 83.145 imena i podataka žrtava [1]. U međuvremenu taj se broj stalno mijenja, ali u razdoblju od tri godine nije prešao brojku od 84.000. Treba napomenuti da u tu brojku ne ulaze samo žrtve logora u Jasenovcu već i u Staroj Gradiški, ali i u još nekim logorima, pa čak ima podataka o žrtvama iz logora Đakovo. O kvaliteti prikupljanja podataka i političkoj nepristranosti možda najbolje govori primjer Mije Srnčevića, jedne od žrtava iz Jasenovca. Prema podatcima iz poimeničnoga popisa žrtava KCL Jasenovac 1941.-1945. [2] Mijo Srnčević iz sela Krapje kod Jasenovca nestao je 1943.* u logoru Jasenovac*. Zvjezdice označuju podatke u koje niti sami autori teksta nisu vjerovali, ali su ih morali napisati. Pravu sudbinu Mije Srnčevića možemo jasno iščitati iz napomene o pojedinostima o žrtvi: **KRIŽNI PUT**. Mijo Srnčević žrtva komunističkoga terora na križnome putu postao je *deus ex machina* prva službeno priznata žrtva trostrukoga logora Jasenovac.

Na temelju podataka iz poimeničnoga popisa žrtava jasenovačkih žrtava [2] gotovo 69 000 žrtava (82 posto) otpada na logor Jasenovac, a nešto manje od 15.000 na logor Stara Gradiška (18 posto). Glavni izvor podataka o jasenovačkim žrtvama Popis je žrtava Drugoga svjetskog rata [3]. Na tome proskribiranom komunističkom pamfletu temelje se podatci o preko 62 000 žrtava (75 posto svih žrtava).

Taj je popis bio jedan od temelja laži o 700 000 jasenovačkih žrtava, a sad je u nezavisnoj Hrvatskoj glavni "znanstveni" izvor na kojemu se temelje tri četvrtine podataka o žrtvama logora. Usaporebbe radi, podaci iz arhiva memorijalnoga centra holokausta u Yad Vashemu [4] za odgovorne u JUSP-u očito nisu dovoljno dobri jer su se kao bitni podatci koristili u samo petnaestak slučajeva, unatoč opsežnoj dokumentaciji i iskazima svjedoka, a u nekim slučajevima čak se neosnovano tvrdi da u Yad Vashemu nema traženih podataka.

Kakvi su korišteni izvori, takva je i kvaliteta podataka. Na mrežnim stranicama JUSP-a može se vidjeti da su autori popisa u gotovo 10 000 slučajeva (11 posto) kraj oznake logora stavili oznaku da je taj podatak nepouzdan (*), a u napomenama se navodi kako su isti možda stradali u Auschwitzu, Beogradu ili nekom drugom logoru. To znači da više od 7 700 Srba (15 posto) i oko 1 300 Židova (10 posto) najvjerojatnije nisu stradali u Jasenovcu. Na JUSP-ovu je popisu i gotovo 3 000 bezimenih žrtava, što je ukupno oko 4 posto navodnih žrtava kojima se ne zna ime i ili prezime, a kod mnogih niti ostali važni identifikacijski podatci.

Osim jugoslavensko-komunističkih izvora, kakav je prije spomenuti savezni popis iz 1964., te brojne publikacije rađene pod okriljem raznih subnora, tj. organizacija komunističkih ratnih veterana, u JUSP-u se kao izvori koriste i publikacije koje se mogu okarakterizirati kao memorandum ske¹. Ima ih ukupno pedesetak. Njih desetak, tj. petina, može se svrstati pod Memorandum, tj. propagandne pseudoznanstvene publikacije

izdane uglavnom prije i tijekom Domovinskoga rata. Najmalgnija od tih publikacija je "Spisak žrtava rata 1941.-1945.: Jevreji" iz 1992. godine [5], ustvari memorandumska inačica jugoslavenskoga popisa žrtava rata iz 1964. godine. Objekt je publikacije izdao isti tzv. Savezni zavod za statistiku. Memorandumski "Spisak žrtava" još je opasniji jer je svojom propagandom kontaminirao i arhivu Yad Vashema, no srećom ti su podatci u očito neškoladu s ostalim podatcima iz baze podataka u Yad Vashemu. Osim navedenih, pojedinačno je najviše imena žrtava preuzeto od Samardžije (preko 2000) [6], više od 1000 iz samostalnih publikacija Miletića [7] i u suradnji s Dedijerom [8]. U Miletićevim i Dedijerovim publikacijama priloženi su preslici i prijepisi važnih dokumenata o logorima. Dalje u tekstu bit će više riječi o tome. Ono što posebno zabrinjava čak je četrdesetak izvora o jasenovačkim žrtvama nekritički korištenih od strane djetalnika JUSP-a koji se mogu svrstati u tzv. Memorandum 2, tj. u memorandum za 21. stoljeće. Takve su, primjerice, tzv. Popisnice Anketnoga odbora za utvrđivanje istine o događajima u periodu od 1941. do 1948. godine u Vojvodini iz 2008. godine [9], koje su temelj za gotovo 2000 novih žrtava. Međutim, na temelju tih podataka mijenja se i struktura "starih" žrtava. Primjerice, dotadašnje Romkinje postale su Srpskinje. Druga publikacija u duhu drugoga memoranduma je Lukićeva *Bili su samo deca, Jasenovac – grobnica 19.432 devojčice i dečaka* iz 2000. godine [10] iz koje je preuzeto gotovo 1500 imena navodnih žrtava. Taj perfidni propagandni uradak razotkrio je T. Vuković u knjizi

Kako je nastao mit (o 20.101 ubijenom djjetetu u jasenovačkom logoru), koja sadrži tekstove objavljivane kao podlistak Glasa Koncila od 1. siječnja do 17. svibnja 2015. godine [11].

Kad se s popisa jasenovačkih žrtava odstrane one žrtve kojima su izvor najistaknutiji jugoslavenski i velikosrpski propagandistički uradci, preostaje oko 9000 imena žrtava, otprilike 7500 u Jasenovcu i oko 1500 u Staroj Gradiški. To znači da se cijeli popis mora početi pisati ispočetka na znanstvenim temeljima, a ne na temelju propagandnih publikacija agresorske države ili iz na genocidu nastalog entiteta.

Svakome ratu prethodi propagandna priprema. U osviti Domovinskoga rata 1990. godine izdan je opširan uradak V. Dedijera i A. Miletića pod naslovom *Genocid nad Muslimanima 1941.-1945.* [8]. U tome "zborniku dokumenata i svjedočenja" na stranicama od 521. do 523. nalazi se preslik navodnoga dokumenta njemačke vojne obaveštajne službe Abwehr s nadnevkom 1.10.1944. i njegov srpski prijepis. Autor dokumenta agent je Abwehra nepoznatoga imena, a nepoznat je zbog nečitkoga potpisa.

"Alles Pravoslaven"

PREGLED I PRETRAGA POIMENIČNOG POPISA ŽRTAVA KCL JASENOVAC 1941.-1945.

Prezime:	Ime:	Ime oca:	Rodj./s:	Opcina rođenja:	Ime:	Mjesto rođenja:	Priči	Novi upit
MILANOVIĆ	MILKA	JOVO	1895	Hrvatska Dubica				
MILANOVIĆ	MILKA	PETAR	1898	Hrvatska Dubica				
MILANOVIĆ	MILKA	Natia smrтi: UBIJENA	1880	Kozarska Dubica				
MILANOVIĆ	MILUTIN	VASO	1902	Novska				
MILANOVIĆ	MITJA	Natia smrтi: UBIJENA	1895	Kozarska Dubica				
MILANOVIĆ	MIRKO	STOJAN	1890	Kozarska Dubica				
MILANOVIĆ	MIRKO	Natia smrтi: UBIJEN	1930	Kostajnica				

Dokument Abwehra adresiran je na SS-Sturmbannführera Hermanna. To je vrlo čudno kad se zna da je u Einsatzkommando Agram do studenoga 1944. zapovjednik bio SS-Sturmbannführer Rudolf Korndörfer [12]. Čini se da je nastanak SS-Sturmbannführera Hermanna bio inspiriran nekim drugim SS-Hermannima², a najviše Hermannom Hankeom, zapovjednikom SS-Handžar divizije,

¹ Prema tzv. Memorandumima, ustvari velikosrpskim planovima akademije SANU iz Beograda.

² Höfle, Fegelein, Florstedt, Krumey, Schaper

u stvari figuricom [13] iz ratnih igara inspiriranom stvarnim pripadnikom te postrojbe Obersturmbannführerom Hansom Hankeom [14]. Da nešto nije u redu s tim abwehrovskim izvješćem, pokazuje i činjenica da taj "originalni" dokument nije korišten kao izvor za popis žrtava jasenovačkoga logora [2], već su u tu svrhu korišteni nominalno kasniji, a stvarno možda i prije nastali savezni popis žrtava Drugog svjetskog rata iz 1964. [5] i nekakva monografija dubičkoga kraja [6], jedna iz niza memorandumskih publikacija propagandnoga karaktera izdanih u razdoblju prije Domovinskog rata. Dakle umjesto prvorazrednoga izvora originalnoga dokumenta koriste se posredni drugozadni i trećerazredni izvori.

U dokumentu u inverznom vremenskom slijedu opisuju se dva događaja. Vješanje jedne skupine od 17 ljudi ispred džamije u Bosanskoj Dubici dana 20.9.1944. godine te događaj od prethodne noći tj. 18./19. 9.1944. o klanju kod Hrvatske Dubice. U slučaju vješanja navedena su imena i prezimena žrtava te godine starosti.

Izuzetak je jedino izostanak prezimena jednoga od dvojice obešenih ustaša. U slučaju zaklanih u Dubičkoj "krečani" navedena su imena i prezimena triju žrtava i godine starosti, a kod jedne bezimene žrtve navodi se da je majka tom prilikom također zaklanjena domobranskog kapetana. U njemačkome teško čitljivome tekstu "originala" spominje se okrugli broj od 50 seljanki iz okolice uz napomenu "Alles Pravoslaven". Na prvi pogled čudna terminologija koja nije u duhu njemačkoga jezika. Sve navedeno dovoljno je da se diskreditira cijeli dokument i sva u njemu navedena imena, premda to ne znači da su sva imena izmišljena ili lažne žrtve. Usporedbom se jasno vidi da srpski prijepis nije identičan njemačkome "originalu". Primjerice, razlikuju se pojedina prezimena i rodbinske relacije, a među obešenima ima i ustaša koji se nalaze na jasenovačkome popisu na mrežnim stranicama JUSP-a. Detaljnog analizom podataka nađene su lažne žrtve i klonovi, tj. višestruka uporaba istih žrtava uz manje izmjene osobnih podataka. Tipičan je primjer slučaj obitelji Ornek/Urnek s višestrukim manipulacijama podatcima i brojnim klonovima. Sudeći prema podatcima iz JUSP-a, sudbina te obitelji morala je biti tako strašna da bi ju komunistička propaganda sigurno dobro iskoristila i uči-

nila opće poznatom, međutim nije, a jasno je i zašto. O pojedinostima ovoga slučaja nekom drugom prigodom.

U izvješću Abwehra o navodnome klanju u okolini Hrvatske Dubice od poimenično navedenih žrtava troje ih se nalazi na jasenovačkome popisu na mrežnoj stranici JUSP-a, ali domobrani kapetan Duško Radivojević postao je na jasenovačkome popisu srpska žrtva Boško Radivojević. Umjesto učiteljice Ljubice Borovac, Hrvatice stare 63 godine, iz Abwehrova izvješća na jasenovačkome se popisu pojavila Ljubica Borovac, deset godina mlađa Srpskinja, a uz nju i NN-žena Borovac, također Srpskinja, prema JUSP-u to je majka Ljubice Borovac. Može se pretpostaviti scenarij: hrvatskoj je žrtvi srbizirano prezime kako bi na taj način postala srpska žrtva i onda joj je dodana majka nepoznatoga imena, a sve to kako bi se barem dio onih 50 nepoznatih seljanki "Alles Pravoslaven" individualiziralo kao žrtve.

Od Siska do Sobibora

U knjizi A. Miletića [7] od 59. do 61. stranice u mrežnome se izdanju nalazi dokument označen kao broj 7 koji predstavlja Dopis predstojništva gradskoga redarstva u Sisku od 24. 7.1941. Terminologija predočenoga dokumenta srpska je, a ne hrvatska, pogotovo ne "ustaška". Predmet dokumenta upućivanje je Židova iz Siska i okolice na prisilni rad u logor u Gospicu, ali se osim Židova na popisu nalaze i Grko-istočni³. U Miletićevu komentaru dokumenta navodi se broj od 30 Srba koji se upućuju u logor u Gospicu, a poimenično ih se navodi 44. Postavlja se pitanje na koji se dokument odnose te primjedbe. U dokumentu se osim imena i prezimena ne navode druge pojedinosti kao što su ime oca ili godina rođenja, pa je identifikacija otežana. Za 26 židovskih deportiraca postoji 45 zapisa u Yad Vashemu [4] koji bi im mogli odgovarati. Između 51 posto i 78 posto Židova s popisa deportirani su ili stradali u logorima izvan Hrvatske. Neki nikada nisu živjeli niti boravili u Hrvatskoj. Primjerice, Benjamin Meov vjerojatno je Bejamin Mauw iz Amsterdama, stradao u Sobiboru. U srpskim logorima najvjerojatnije je ubijeno gotovo četvrtina svih s popisa, a svakako ne manje od jedne sedmine svih židovskih žrtava. U Jasenovcu je uključivši umrle od tifusa i stradale u savezničkome bombardiranju

stradalo oko 17 posto Židova s popisa, možda i preko jedne petine, ali te podatke treba uzeti s oprezom jer, primjerice, za Aleksandra Wegnera tvrdi se da je stradao u Jasenovcu 1940. godine. Otpriklje 15 posto deportiranih ne nalazi se ni u arhivu Yad Vashema, niti u JUSP-u ili nekoj drugoj bazi podataka o žrtvama Drugoga svjetskog rata. Za jednog deportirca Zlatka Fischera postoje podaci da je stradao na Sutjesci. Samo je jedan od deportiraca stradao u Lici. To je Oto Plačik, koji se pod imenom Oton Plačik spominje u dokumentima Ustaškoga redarstva glede oduzimanja poduzeća 1941. godine [15]. Od 44 Grko-istočna, tj. Srba, njih čak 13 tj. 30 posto nalazi se na popisu jasenovačkih žrtava na mrežnim stranicama JUSP-a [2]. Neki s dijelom promijenjenim imenima i prezimenima, a u dvama slučajevima imena su feminizirana i žrtve se vode kao žene.

Iz navedenoga temeljem velikoga broja stranaca na popisu može se zaključiti kako je popis i dokument sastavio netko drugi, a ne sisačko redarstvo. Veliki udjel Židova ubijenih u Srbiji, pretežno u beogradskim logorima Sajmište i Topovske Supe, ukazuje na namjere prikrivanja srpskih zločina i njihovo prebacivanje na Hrvate. Drugi motiv za sastavljanje ovakva popisa vjerojatno je pokušaj neizravnoga dokazivanja Gospicu, tj. Jadvogu kao još jednoga stratišta epskih razmjeru. Dio deportiraca Židova i Srba koji se nalaze i na jasenovačkome popisu na mrežnim stranicama JUSP-a [2] pokazuju ustašku neorganiziranost, odsustvo nekoga jasnog plana ili aljkavost u likvidaciji žrtava. Deportirici su prvo poslani u Gospic, očito nisu tamo likvidirani, bar dio ih je prema ovim podatcima morao biti deportiran u Jasenovac, a prema godinama smrti ustašama je trebalo četiri godine da pobiju dvadesetak logoraša. Postavlja se pitanje kako su s takvom učinkovitošću, sudeći bar po ovome slučaju, navodno uspjeli ubiti 83.000 ljudi, da se ne spominje poznata mitska "projekcija" od 700.000 žrtava.

Na kraju puta je Beograd

U nastavku Miletićeve knjige na stranicama 61. i 62. predočen je dokument

³ termin iz Drugog svjetskog rata za pravoslavne Srbe u Hrvatskoj

označen kao broj 8 koji predstavlja dopis ustaškoga redarstva iz Banje Luke s istim nadnevkom 24.7.1941. kao i pretvodno navedeni sisački dopis. Teško je reći je li bar neki dio tog dokumenta autentičan jer je pisani ekavicom i uglavnom "jugoslavenskom" terminologijom. Primjerice, umjesto naziva Grko-istočni upotrebljava se termin Srbi-komunisti, a u nejasnom kontekstu spominje se termin dovodnik za zapovjednika postrojbe koja je osiguravala transport interniraca i može se shvatiti kao dočasnički čin ili možda kao funkcija. U oružanim snagama Nezavisne Države Hrvatske dovodnik je nepostojeći čin [16], pa bi sve moglo biti samo groteskna izmišljotina. Na kraju dokumenta navode se imena 31 Židova i 8 "Srba-komunista" upućenih u "koncentracioni logor" u Gospicu. Židovima je navedeno i ime oca što olakšava usporedbu. Podatcima o 31 deportirca odgovara 39 zapisa iz digitalne baze podataka Yad Vashema. Slično prethodno navedenome dokumentu broj 7, i u ovome je udjel Židova s popisa koji su deportirani ili stradali u logorima izvan Hrvatske između 59 posto i 75 posto, ali je udjel ubijenih u Srbiji otpriklje dvostruko veći i iznosi između 42 posto i 51 posto, a najveći broj ubijenih odnosi se na beogradski logor Topovske Šupe. Udjel deportiraca koji se nalaze na popisu jasenovačkih žrtava [2] kreće se između jedne četvrtine i jedne petine od ukupnoga broja i nešto je veći nego u slučaju sisačkih deportiraca. Za samo dvoje deportiraca može se reći da su stradali na širemu području deportacije, i to ne u Gospicu već na Pagu i u Slanome kod Senja. Jedan od deportiraca Jožef Sarafić nalazi se na jasenovačkome mrežnom popisu kao Jozef Sarafić-Salom, a ustvari najvjerojatnije je riječ o amalgamu imena Jozefa Saloma ubijenoga u Beogradu 1943. [3], a ne u Jasenovcu 1942. [2] i Jozefine Pepi Salom, koja se također nalazi na jasenovačkome popisu, jednom kao muškarac pod imenom Pepi Sarafić, žrtva iz Jasenovca, i kao žena Pepika Salom, žrtva iz Stare Gradiške [2]. Od osam "Srba-komunista" s popisa, dvojica su navodno stradala u Jasenovcu. Ukupno se na jasenovačkome popisu nalazi oko jedna četvrtina banjalučkih deportiraca. Nije rijedak slučaj da se ista imena nalaze na popisima žrtava u Jadovnom i Jasenovcu što se može provjeriti na mrežnim stranicama JUSP-a

Kakvi su korišteni izvori, takva je i kvaliteta podataka. Na mrežnim stranicama JUSP-a može se vidjeti da su sami autori popisa u gotovo 10 000 slučajeva (11 posto) kraj oznake logora stavili oznaku da je taj podatak nepouzdani (*), a u napomenama se navodi da su isti možda stradali u Auschwitzu, Beogradu ili nekome drugom logoru. To znači da više od 7700 Srba (15 posto) i oko 1300 Židova (10 posto) najvjerojatnije nisu stradali u Jasenovcu. Na JUSP-ovu je popisu i gotovo 3 000 bezimenih žrtava što je ukupno oko 4 posto navodnih žrtava kojima se ne zna ime i/ili prezime, a kod mnogih niti ostali vitalni identifikacijski podatci

skim publikacijama i ne radi se o slučajnoj pogreški koja je uvjek moguća, već o sustavu i načinu djelovanja. Treba naglasiti kako su obrađene publikacije iz razdoblja prvoga Memoranduma, tj. iz vremena kad je neprrijatelj još vjerovao u snagu svoga oružja, time i ne tako sofisticirane. U tekstu je prije navedeno kako je četiri puta više publikacija iz razdoblja novoga memoranduma te su stoga ti uradci novo opasno oružje.

Izvori:

- [1] Spomen-područje Jasenovac <http://www.jusp-jasenovac.hr/default.aspx?sid=6284>
- [2] Pregled i pretraga Pomeničnoga popisa žrtava KCL Jasenovac 1941. - 1945. <http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618>
- [3] Popis žrtava Drugog svjetskog rata, Savezni zavod za statistiku Jugoslavije, 1964.
- [4] Središnja baza podataka žrtava holokausta u Yad Vashemu (<http://yvng.yadvashem.org>)
- [5] Spisak žrtava rata 1941.-1945.: Jevrei, Savezni zavod za statistiku, Savezna Republika Jugoslavija, 1992.
- [6] Dušan Samardžija, Bosanskodubičko područje u NOR-u i socijalističkoj revoluciji 1941-1945, Monografija, Društveno političke organizacije i Skupština opštine, Bosanska Dubica, 1985.
- [7] Antun Miletić, Koncentracioni logor Jasenovac 1941 – 1945. Dokumenta, Knjiga I. Narodna knjiga, Beograd, Spomen područje Jasenovac, s. 575, drugo izdanie, 1986. (<http://www.znaci.net/00003/510.pdf>)
- [8] Vladimir Dedijer i Antun Miletić, Genocid nad Muslimanima 1941 – 1945, Zbornik dokumenata i svjedočenja, XXXI-884 s., Svjetlost, Sarajevo, 1990.
- [9] Popisnice Anketnog odbora za utvrđivanje istine o događajima u periodu od 1941. do 1948. godine u Vojvodini, Skupština Vojvodine i VANU, Novi Sad, 2008.
- [10] Dragoje Lukić, Bili su samo deca, Jasenovac – grobnica 19.432 devojčice i dečaka, GrafoMark i Muzej žrtava genocida, Beograd – Banja Luka, 2000.
- [11] Tomislav Vuković, Kako je nastao mit (o 20.101 ubijenom djetetu u jasenovačkom logoru), Zagreb, 2016.
- [12] https://de.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Korndörfer
- [13] http://www.philstoychestandcollectibles.com/store/p150/Hermann_Hanke%2C_SS-Obersturmbannführer.html
- [14] https://hr.wikipedia.org/wiki/Hans_Hanke
- [15] Mirjana Jurić, Analitički inventar, Ravnateljstvo ustaškog redarstva – Židovski odsjek 1941 – 1942.Br. Fonda HR HDA 252, Zagreb, 2005. (http://arhinet.arhiv.hr/_Pages/PdfFile.aspx?Id=470)
- [16] https://hr.wikipedia.org/wiki/Činovi_u_oružanim_snagama_NDH